

KONTEXTEN

Utgiven av Institutet för Kontextuell Teologi, Lund.

Nr 10 • 1998

KYRKAN ÄR TILL SIN
NATUR POLITISK sid
2 ALTERNATIV TILL
DEN NYLIBERALA
GLOBALISERINGEN
sid 6 Debatt: BOMB-
HOTET I DOMKYRKAN
sid 9 PLATTFORMEN
sid 12 ETT INTER-
RELIGIÖST DOKU-
MENT OM RELIGION
sid 14 STYRELSENS
MEDDELANDE mm
sid 8

KYRKAN ÄR TILL SIN NATUR POLITISK.

"Jag hatar era fester, jag är trött på dem, och jag finner inget behag i era högtidsförsamlingar... Ha bort ifrån mig dina sångers buller, jag gitter inte höra ditt psaltarspel. Men nå rätten flöda fram som vatten, och rättfärdigheten lik en bäck som aldrig sinar! ¹"

Det finns somliga som vill förneka att kyrkan är pliktig att engagera sig i politiken. Inte sällan proklamerar denna åsikt "utifrån", från de som på olika sätt styr och ställer i samhället och vill fortsätta att göra det ostört. Man menar sig ha rätt att för kyrkan definiera hennes uppgift som "andlig", i betydelsen avgränsad från den konkreta verklighet som människor lever i, begränsad till gudstjänsten i kyrkorummet. Knappast någon missuppfattning om kyrkan kunde vara grövre. Citatet från Amos (och bibeln är full av liknande citat ³) visar med all önskvärd tydlighet att kyrkans natur och innersta identitet inte är eller kan vara liturgiska ceremonier i isolation från det i vardagen utlevda livet.

Politik kan dock i detta sammanhang inte definieras som partipolitik. Kyrkan kan inte binda upp sig och göra sig till talesman för ett särskilt politiskt parti: det skulle vara hennes väsen främmande. Politik förstås här istället på bredast möjliga sätt, som det santal och de handlingar som berör ett samhälle och dess invånare. Det kan röra ekonomi, juridik eller miljöfrågor. Få saker är så tydliga i kyrkans heliga skrift som att Gud har omsorg om *hela* människan, inte bara någon andlig dimension. Denna Guds omsorg tar sig uttryck både på det individuella och det kollektiva planet. Därför måste kyrkan, om den vill vara trogen sin bibel och lyhörd för Guds ord i nuet ta del i det offentliga santalet och engagera sig i så väl individens som samhällets väl.

Få har ifrågasatt kyrkans uppgift att hjälpa de individer som på olika sätt råkat illa ut. Fler är dock de som inte förmår se att ett samhälles uppbyggnad, eller struktur, också är en del av kyrkans uppgift att skärskåda och engagera sig i. Samhällsstrukturen är ju ofta orsaken till människors nöd. Detta såg profeterna: "Ve er som stadgar orättfärdiga stadgar! Ni skriver, men våldslagar skriver

ni, för att vränga de ringas sak och beröva de fattiga i mitt folk deras rätt."⁴ Själva samhällsstrukturen kan vara mer eller mindre rättfärdig, och därför måste kyrkan också uttala sig om den och påverka dess utveckling. Strukturell orättvisa, den strukturella synd som alstras av ett visst politiskt, ekonomiskt eller juridiskt system, måste bekämpas. Om kyrkan endast ser till de individer som far illa på en orättfärdig samhällsordning och inte förstår att axla sitt profetiska ansvar och protestera mot den ordning som orsakar lidandet, blir hon som den som ligger på golvet och försöker torka upp vattmassorna som väljer över kanten till det igensatta handfatet, men inte förstår att resa sig och stänga av kranen.

Bibelns tid och vår.

På olika sätt försökte man i biblisk tid skydda de fattiga och hindra förtryck av utsatta människor. I Tredje Mosebok stadgas att man är skyldig att lämna en del av skörden åt den "fattige och åt främlingen".⁵ Arbetsgivare är skyldiga att betala lön åt arbetstagaren i rätt tid, och invandraren skall ha samma rättigheter som de infödda.⁷ I domstolar skall alla vara lika inför lagen, och affärsmän får inte lura sina kunder.⁹ I profetlitteraturen protesterar Guds språkrör mot att dessa lagar inte alltid följs, men också mot att nya, ej av Gud givna lagar skrivs, vilka förtrycker människor (se ovan, Jes. 10:1-2).

I vår tid handlar det i mångt och mycket om samma frågor. Vissa människor lever gott på orättfärdiga system. Det gäller både lokalt och globalt. Vi kan aldrig komma ifrån att den rådande ekonomiska världsordningen gynnar ett litet fåtal av jordens befolkning och att vi i Sverige tillhör dessa. Om vi inte protesterar, om kyrkan inte protesterar mot detta system, som dagligen kräver hundratusentals liv och fångslar ännu fler i hopplöshet och fattigdom, blir vi aktivt delskyldiga i den synd som alstras av det system vi lever i. Om vi menar oss ha ett budskap från Gud till människor i denna världen om denna världen - varför skulle vi då tiga? Om Gud är med oss, vem kan då vara mot oss?¹¹ Det har sagts att kyrkans folk saknar utbildning för att uttala sig om t ex ekonomiska frågor och

KONTEXTEN

Organ för Institutet för Kontextuell Teologi, Lund, Sverige.
Adress: Kungsgatan 3, 223 50 LUND Telnr: 046/13 22 94

att kyrkan därför skall vara tyst och ägna sig åt "sitt". Men kyrkans uppgift är att tolka Guds röst i spänningsfältet mellan text och nutid. *Om inte människors verklighet, i synnerhet de redystades, åsidosätts och förtrycktas verklighet är med i kyrkans teologiska arbete har vi lämnat bibelns eget perspektiv och förvandlat Guds ord till döda bokstäver.* När vi har rätt att förvänta oss lydnad inför goda lagar men finner lagorott, skall vi då inte höja vår röst? När vi väntar oss rättfärdighet men finner skriande orättfärdighet, vem är då vi att tåga stilla? ¹²

Men det behöver inte gälla de stora frågorna, om global ekonomi, miljö etc. För den enskilda människan som befinner sig i en utsatt och svår position, fast i ett system som inte tillåter hennes personlighet att blomma ut i teyrkesval, för den människan är det en "stor" fråga hur hon skall kämpa mot byråkratiskt förtryck. Som exempel kan nämnas utbildningssituationen i Sverige. Om man t ex funnit att traditionellt hantverk, som ju närmast är att betrakta som en konstform, är svaret på frågan om yrkesval och man vill ägna livet åt detta, finns det i dag inga möjligheter att utbilda sig. ¹³ Lärlingssystemet existerar inte, då det varken finns möjligheter för nästaren eller lärlingen att försörja sig! ⁴ Varför, måste man fråga sig, värderas människors drömmar och framtid så olika? Varför gynnas de som följer strömmen och satsar på en konventionell karriär, i synnerhet inom tekniskt inriktade yrken? Detta är en fråga som också rör utvecklingen inom universitetet de senaste åren, där humaniora nedvärderats i förhållande till tekniska utbildningar. När man inte behandlar människor lika, handlar det ytterst om ett kränkande av människovärdet. Någon tar sig rätten att säga din begåvning, dina framtidsdrömmar, ja i vissa fall hela livsriktningen är mindre värd än andras. Följden kan bli personliga tragedier. Människovärde kan aldrig sägas. Det kan bara göras. Om det inte uttrycks i handling måste någon protestera. Varför skulle inte kyrkan ha något att säga om människovärdet? Var-

för skulle inte kristna beslutsfattare arbeta för dess förverkligande?

Befrielse teologin vidgar synfältet.

Kontextuell teologi, den medvetna teologiska reflexionen utifrån det sammanhang människor befinner sig i, är en befrielse teologi. När befrielse teologin var ung koncentrerade den sig dock alltför mycket på politik och ekonomi i snäv mening, som Leonardo Boff nyligen sa i en intervju i *Newsweek*. Men han tillägger: "We are trying to widen our horizons now." ¹⁵ Detta vidgande av vyerna innebär inte bara att människan utan hela skapelsen hamnar i fokus.

Boff igen: "The great theme of our day is not about the future of Christianity or the future of the church, but the fate of the planet, and of humankind. Christianity ought to have something to say about this." ¹⁶

Detta öppnar för visso nya perspektiv och ställer kyrka och teologi inför nya utmaningar. Skapelsen, liksom vi, ropar efter befrielse. Men vi kristna är inte de enda som insett detta. Människor av annan tro har också uppmärksammat vad som håller på att ske och hört Guds rop. Runtom i världen förenas människor i den goda kampen. Ett av de senare exemplen är att kristna och judar i USA nu har startat ett tioårigt projekt för miljöfrågor. Förutom aktiva påtryckningar på politiker och företag skall man "integrera miljöfrågor i förkunnelsen och församlingarna i varje kyrka, synagoga och tempel." ¹⁸ Som rabbinen Ismar Schorsch säger: "Miljöbeslut kan inte lämnas till forskare, ekonomer och politiker." ¹⁹

När människor av olika tro har hört sin Guds röst och börjar samarbeta för att nå gemensamma mål uppkommer inte bara nya teologiska frågor om Guds vilja och det gemensamma målet (i det här fallet miljön, men det kan också handla om rättvisefrågor, lokal eller global ekonomi och liknande). Man börjar även teologiskt reflektera över det faktum att Guds uppenbarelse inte är begrän-

¹ Amos 5:21-24.

² Denna debatt kommer upp med jämna mellanrum, men blev kanske särskilt tydlig i samband med att biskopsbrevet *Rika och fattiga: Ett brev från svenska kyrkans biskopar om rättfärdighet och moral i global ekonomi publicerades 1993.* (Biskopsbrevet kan beställas Från Årkebiskopsämbetet, Box 640, 751 27 Uppsala).

³ Jfr text Matt. 23:23. Se även nedan.

⁴ Jesaja 10:1-2. Jfr Amos 5:15.

⁵ 3 Mos. 19:9-10 ("Främling" skall väl närmast översättas "invandrare" i vår egen kontext.)

⁶ 3 Mos. 19:13.

⁷ 3 Mos. 19:33-34.

⁸ 3 Mos. 19:15.

⁹ 3 Mos. 19:36. Jfr Amos 8:4-6.

¹⁰ Jfr principen i Hesekiel 33:7-9.

¹¹ Rom. 8:31.

¹² Jfr Jes 5:7.

¹³ Det är sällan detta diskuteras i media, men artiklar finns i *Nordvästra Skånes Tidningar* den 28/5-1999 och i *Arbetet/Mjheterna* den 23/2 1998.

¹⁴ Jämför vi med Norge har man där med framgång infört en gymnasieutbildning i hantverk, ett lärlingssystem som kombinerar teoretiska skolstudier med praktisk undervisning av mestare.

¹⁵ *Newsweek*, June 28, 1999, sid 70.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Jfr Rom. 8:20-23.

¹⁸ Artikel i *Dagen*, ons. den 16 juni, 1999, sid 4.

¹⁹ *Ibid.*

sad till den egna religionen, att Gud också talar till `den andre'²⁰. Religionsdialog kan inte bara handla om att definiera gemensamma mål, man måste också reflektera över respektive religions religionsteologi²¹. Det kan röra sig om t ex frälsningssyn (finns det frälsning utanför kyrkan?) eller missionsbegrepp (är det i alla lägen i enlighet med Guds vilja att försöka få människor att konvertera till kristendomen?).

Religionsteologi - en nödvändighet för den kontextuella teologin.

På detta sätt bli religionsdialogen och religionsteologin en nödvändig del av den kontextuella teologin, både lokalt och globalt. Men man kan också se det från ett annat perspektiv. Sverige, liksom många andra länder, är redan idag ett mångkulturellt och mångreligiöst land, även om olika orter kan ha olika stor erfarenhet av detta faktum. På är väl de som inte sett att det kan innebära problem när man ska `ställa om' och anpassa ett land för att möta en ny situation. Målet måste vara att öppna vägar så att de rikedomar som finns inom olika kulturer kan bära god frukt i mötet med varandra. Det gäller både på det strukturella planet och på det individuella.²²

På det strukturella planet har kyrkan en skyldighet i enlighet med budet om att älska invandraren likaväl som den infödde (3 Mos. 19:33-34) att kräva rättvisa och lika behandling för alla, oavsett deras etniska eller religiösa bakgrund. Detta inkluderar en kamp för deras rätt att utöva sin egen religion, även när det gäller teologisk-praktiska frågor som sikners rätt att bära turban till sin arbetsuniform eller muslimska kvinnors rätt att bära slöja på sin arbetsplats. Men kyrkan har inte bara an-

svar för att påverka landets lagstiftning, hon måste vända sin rannsokande blick inåt och se hur hon själv agerar på det individuella planet. Hur skall hon uppfatta sin missionsuppgift i förhållande till nödlidande människor av annan tro.

Här kan med rätta säga att *Individuell människohjälp* (IM) på många sätt varit föregångare.²³ Som så ofta börjar det vidga synfältet med diakonalt arbete och inomkristna ekumeniska kontakter. Vid tiden för andra världskriget och därefter tog IM hand om romersk-katolska flyktingar i Vrigstad. Man avstod från varje försök att påverka dessa människor i protestantisk riktning, men ordnade i stället så att de kunnat utöva sin egen konfession.²⁴ När IM senare på 60-talet utökade sitt ansvarsområde till att gälla utanför Europa kom religionsmötet att frammana liknande ställningstagande till buddhistiska flyktingar från Tibet. På IM-hemmet Strand tog man emot tibetanska ungdomar och upplät bli a ett rum där de fick bygga ett buddhistiskt altare. Folke Holmström skrev 1964: "Det är inte tal om att utnyttja dessa ungdomars utblottade läge för att söka vinna proselyter för vår kristna tro, utan i hänsynstagande till deras buddhistiska övertygelse varsant berika deras läroaktiga sinnen med den moderna kunskapens landvinningar, så att de, utan att förlora fotfästet i sin inhemska traditionen, bli skickade att i framtidens land på nytt bygga upp sin tibetanska kultur."²⁵

Så skriver man också nu i sitt informationsblad *Detta är IM*: "IM är en svensk biståndsorganisation, grundat 1938 på en kristen vision. En av våra grundstenar är att respektera andra människors tro." Det kan alltså för IM's medlem-

²⁰ Detta att Gud kan tala till och ge uppdrag åt andra än de som bekänner sig till den egna religionen är i och för sig ingen ny tanke. I 2 Krönikeboken 35:20-24 berättas om hur kung Josia fick betala ett högt pris för den erfarenheten.

²¹ Temen *religionsteologi* avser en religions teologiska syn på andra religioner, en teologi om religioner.

²² Sedan en tid tillbaka framhålls också i utvecklings- och biståndssammanhang att kulturen är en nödvändig del av utvecklingsarbetet. I *Omvärlden*, tidningen om global utveckling som ges ut av SIDA, ägnas t ex ett helt temanummer (nr 4-5, 1999) åt att fokusera kulturens roll i detta sammanhang. På sid 30 skriver man: "Utveckling handlar om ekonomi och politik. Men också om något annat: människan eviga och obändiga lust att uttrycka sig, att kommunicera, att drömma. Utan denna inre process går det inte att åstadkomma någon förändring. Något drastiskt kan man säga att utan kultur; ingen demokrati, ingen fred och ingen utveckling. Det är en slutsats som allt fler

biståndsgivare drar och kultursamarbetet börjar så sakteliga att lämna sin styvmoderliga placering i periferin." Nästa steg för biståndsgivare och andra som engagerar sig i dessa frågor måste bli att ta på allvar den roll religionen spelar, både som en integrerad del av de olika kulturen i fråga om uttryck, och något som för människan transcenderar alla andra kulturella yttringar.

²³ Informationen nedan om IM är hämtad från ett examensarbete i missionsvetenskap av Josefin Jonason, framlagt vid teologiska institutionen i Lund 14/6 1999: *När missionen blir att bevara en främmande kultur och religion: Om Inomeuropeisk Mission - Individuell Människohjälps arbete med exiltibetaner.*

²⁴ Detta kan kanske låta självklart för vissa idag, men det var det ingalunda vid denna tid. Det finns exempel på att man krävde att få döpa tyska judiska barn om de skulle få komma till Sverige under kriget.

²⁵ Citerat från Jonason: *När missionen blir att bevara en främmande kultur och religion*, sid 30.

mar och sympatisörer vara en kristen skyldighet att påverka människor av annan tro att bevara sin egen religion. Denna nya syn på mission är ett resultat av ett lyhört möte mellan kristen frihet och den verklighet som tenderar att inte få plats i våra traditionellt religiösa tankemönster. Reflexionen är direkt kopplad till en speciell situation, teologin som utvecklas är i högsta grad en kontextuell teologi.

Förnyad bibelläsning i ett mångkulturellt samhälle.

På samma sätt kräver vår nya mångkulturella situation i Sverige, där invandring kommit för att stanna, att vi utifrån varje specifik situation teologiskt arbetar med hur vi, i tanke och handling, möter människor som tror annorlunda än vi själva. Vi måste läsa bibeltexterna på nytt, i ljuset av vår tid, för att upptäcka hur Guds kärlek till sin skapelse skall kunna manifesteras genom oss.²⁶ Religionsteologin är en av vår tids största och kanske mest avgörande teologiska frågor. Jag är övertygad om att detta teologiska arbete inte kan utföras på traditionellt sätt, isolerat från de olika kontexter människor lever i. Som nybliven ordförande i Institutet för kontextuell teologi vill jag därför betona vikten av att religionsdialogen blir en integrerad del av institutets arbete, och får fungera som ett moment som ingår i all annan teologisk reflexion. Vi kan inte längre arbeta med miljöfrågor eller kvinnofrågor eller ekonomiska frågor utan att också ta i beaktande religionsdialogfrågor. Utan samspelet med `den andre´ riskerar vi att fastna i för snäva rammar, eller rentav skada andra människor samtidigt som vi arbetar för befrielse i vid mening.²⁷

Ett sådant arbete med hur vi som kristna ser på och beröter människor av annan tro berör allt från kristen etik till frågor om öppenhet och bibelsyn och påverkar därför också, tror jag, vår syn på sanning. Kanske vi måste betona, mer än vad som görs idag, att sanning är praktisk snarare än teoretisk till sin karaktär. Detta ligger helt i linje med den kontextuella teologins grunder. Kanske kommer vi att upptäcka att gränser mellan människor dras rakt igenom varje religion snarare än mellan religionerna.

Den religiösa triumfalismens dagar är räknade och den teologiska ödmjukhetens tid är i vardande. Men denna utsaga måste ständigt omsättas i verklighet om den skall ha någon framtid. Det är en kamp att kämpa, inte en beskrivning av ett självklart utvecklingsstadium. Triumfalismen är en ursynd som ständigt strävar efter herravälde i olika former. En av dess värsta fiender är lyssnandet och medkännandet; framtidens teologi måste byggas med dessa hörstenar.

Om Institutet för kontextuell teologi blir en spjutspets in i nästa årtusende och en drivande motor i samspelet kring dessa frågor har vårt institut fyllt en av många viktiga funktioner i den aktiva väntan på Guds rikes ankomst. En gudstjänst i ordets fulla bemärkelse, på det att våra fester, sånger, högtidsförsamlingar och vårt psaltarspel må bli som solglittret i den bäck av rätt och rättfärdighet som aldrig skall sina. Så fylls orden: "Sök först hans rike och hans rättfärdighet"²⁸ med en doft av vår egen tid och Guds löfte till bergspredikans åhörare, att vi skall få allt det vi behöver, blir vårt hopp om en värld av rättvisa och syskonskap. Det är en religiös vision - och en politisk.

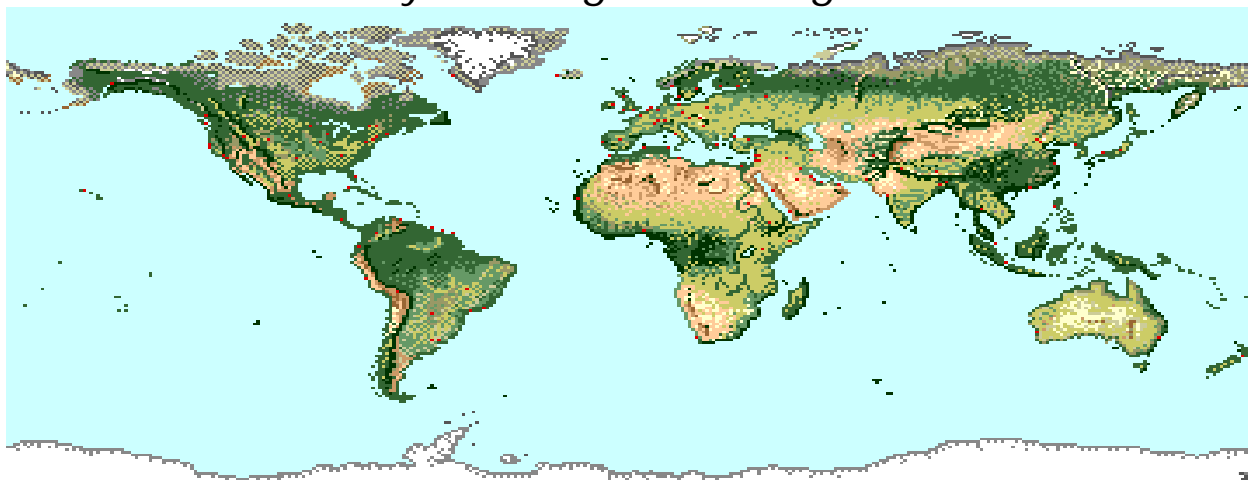
Anders Runesson

²⁶ Att på nytt läsa bibeltexter innebär inte bara att teologiskt bearbeta texterna i förhållande till vår situation, utan också att exegetiskt arbeta med den historiska dimensionen. Så tror jag t ex att flera nyanser och innebörder i Matteusevangeliet som rör Matteus syn på ike-kristna, inte uppmärksamats i tidigare forskning. Jag har redogjort för dessa mina tankar i en artikel ("Frälsning utan gränser? Om Nya testamentet och religionsdialogen") som kommer att publiceras under hösten - 99 i Teologiska institutionens i Lund skriftserie *Religio*.

²⁷ Ett exempel på detta har varit den befrielse teologiska och feministiska teologins kraftigt anti-judiska, anti-judiska slagsida, där `judarna´ på ett både historiskt och etiskt sätt fått stå som symboler för det man velat bekämpa. När kristen feministteologi sedan mötte judisk feministteologi upptäcktes i dialogen misstagen och ett nytt sätt att beskriva verkligheten blev resultatet.

²⁸ Matt 6:33. Jfr Amos 5:4; att söka Gud innebär för Amos att upprätta de fattiga och förtryckta. Så vill jag också förstå Jesu ord i bergspredikan - när vi väljer att i första hand se till `den andres´ väl och bekämpar de impulser som binder oss och våra sinnen vid vår egen välfärds trånga perspektiv, då frigörs de krafter som bygger Guds rike.

Alternativ till den nyliberala globaliseringen:

EN ANNAN VÄRLD ÄR MÖJLIG

Följande artikel trycktes ursprungligen i engelsk språkdräkt i *Kairos Europa Newsbulletin* (1 st Special Edition, Brussels Action Days 1999). För att även kunna läsas av svenskspråkiga läsare återges den nedan i svensk översättning. Översättningen och tryckningen i **Kontexten** har skett med vederbörligt tillstånd av den ansvarige utgivaren för *Kairos Europa Newsbulletin*.

1. Bakgrunden.

De senaste finansiella och ekonomiska kriser som allvarligt drabbat länder som Thailand, Malaysia och Indonesien (de s k asiatiska tigerekonomierna) vilka av IMF och Världsbanken betraktades som "succéhistorier") och växande ekonomier som Brasilien och Ryssland, visar på ett tydligt sätt att världen trätt in i en epok av globalisering, en globalisering av kapitalmarknaden. Dessa nyligen inträffade kriser är en följd av en politik som under det senaste decenniet dikterats av USA, Japan och Europeiska Unionen för att för egen del kunna dra nytta av den internationella handeln och ekonomin. Detta är uppenbart genom deras försök att avreglera investeringar genom det "multilaterala investeringsavtalet" (MAI) som fördes fram av OECD.

Ända sedan skuldskrisen 1982 har målet med Internationella Valutafondens (IMF) strukturella regleringsprogram för omorganiseringar av de nationella ekonomierna varit att få tillbaka så mycket som möjligt av de skuldsatta ländernas skulder. Samtidigt har man satt upp villkor för att uppnå den högsta vinstnivån för internationellt kapital. Framgången hos dessa program har tydliggjorts i ökningen av arbetslösheten, utarmandet av den största delen av världens befolkning samt ökningen av våld och ekologiskt förfall.

Mot bakgrund av detta har Kairos Europa organiserat en serie seminarier i och utanför Europa - i syd såväl som i öst. I juli 1994 utmanade Kairos Europa de europeiska institutionerna med ett seminarium kring temat "Den europeiska unionens politiska ansvar för internationell ekonomisk ordning gentemot hållbar utveckling och social kohesion". Denna ägde rum inom ramen för en kampanj som organiserades av ett antal medlemmar från NGO kring temat "50 år är nog" med anledning av 50-

årsfirandet av Bretton Woods-institutionerna IMF och Världsbanken.

Ännu tidigare hade Kairos Europa dragit uppmärksamheten till likheterna i utvecklingen i syd, öst och väst. Mest tydligt blev detta till följd av Maastrichtavtalet, som tvingade europeiska medlemsstater att genomföra en inskränkningsspolitik för att kunna möta det okända "kriteriet för samgående", som ju utgjorde förutsättningen för anslutningen till "Euro-zonen". Detta gav upphov till en massiv ökning i arbetslöshet och ledde följaktligen till socialt förfall med en ökning av antalet människor som lever i fattigdom i alla de femton europeiska länderna. Som svar på denna utveckling organiserade Kairos Europa sommaren 1996 en hearing i det europeiska parlamentet med en kampanj med temat "En rättvis monetär union som inkluderar allmänna riktlinjer för arbetsmarknad och social kohesion samt återtagandet av kontrollen över transnationellt kapital".

2. Fler förebud.

Efter dessa två steg 1994 och 1996 var det tydligt att det krävdes mer än att bara kritisera den utvecklingsmodell som drivits fram av de transnationella finansmarknaderna och den politik som drivs av de internationella institutionerna, vilka domineras av de sju rikaste länderna. Det förelåg behov av att erbjuda livskraftiga alternativ eller konkreta förslag till att omvandla dessa. De nyligen inträffade kriserna och rädslan för att de skulle kunna lanslä det internationella ekonomiska systemet har givit tyngd åt de röster som föreslår en utvärdering av de internationella institutionernas roll. Allt detta är förvånansvärt gamla självklarheter och teorier, även inom de ekonomiska institutionerna.

I sin tur strävar var och en av EU's medlemssta-

ter efter att försvara sina skatteprivilegier, harmonisering av skattepolitiken möts av en ökande "dumpning". Kampen mot arbetslösheten, som i huvudsak inriktar sig på nationella nivåer, förblir i hög grad verbal och är fortfarande underkastad betydande ekonomiska hinder, som kriteriet för samgående, stabilitetsavtalet och den europeiska centralbankens beslut. Vidare försöker den europeiska unionen expandera österut samtidigt som dess medlemsstater tillgriper mer egoistiska budgetberäkningar (Agenda 2000). Trots den nuvarande ekonomiska återhämtningen i Väst Europa förminkas arbetslösheten endast marginellt samtidigt som det sociala förfallet och även fattigdomen växer kontinuerligt till följd av skapandet av osäkra arbetstillfällen. Inför betydelsefulla val och trots att vänstern bildar regeringar i de flesta europeiska länder, drömmer Europa fortfarande om en ny väg ur stagnationen. Hon har blivit i det närmaste ruinerad på idéer och saknar konkreta initiativ, särskilt när de är som mest behöva. Den nya politiska lösningen - den "Tredje vägen" - en blandad påse av trick som skall ge "social behandling" då marknadens skadliga effekter behöver rättas till anses fortfarande innebära framgång fastän den inte ger några klara perspektiv för förändring. Den har blivit ett slags spel med arbetslöshet och socialt skydd, utan att detta innebär någon som helst förbundenhet att driva fram hållbara resultat.

Vårt samhälle ger identitet och status till människor i enlighet med det arbete de utför. Människor som inte har något arbete har därför ingen plats i samhället. Detta gäller inte bara arbetslösa utan även pensionerade, handikappade och de som arbetar inom yrken som inte betalas eller som inte anses värdefulla. Det är emellertid viktigt att betona att värdet inte ligger i varor och tjänster som har marknadsvärde (d v s innefattade i BNP), utan i det som ger mänsklig värdighet, det som ger identitet och status till "massorna utan ansikte" utan att acceptera Marknaden som domare och jury.

För närvarande har den europeiska unionen drivit igenom en ny förhandling av Lomefördraget med APC-länderna. Detta är ingenting annat än ett initiativ för att minska utvecklings-biståndet till syd och ersätta detta med en "frihandelspolitik". Återigen har vi marat till åtgärder för att bidra till en hållbar utveckling och social kohesion utifrån människornas behov.

Aldrig förr har våra samhällen i denna epok av globalisering varit så kulturellt homogeniserade men ändå så fragmentariserade. Globaliseringen har lett till ett fritt flöde av kapital och till ett överflöd av varor och tjänster, samtidigt som den fria rörelsen paradoxalt nog är begränsad och minutiöst övervakad. Allt färre människor tjänar på de nya tillfällen till investeringar som skapats. Faktum är att de i ännu högre grad har marginaliserats och exkluderats från deltagande i dessa framgångar. I strävandet efter överlevnad tvingas fler och fler människor att flytta, söka arbete och levebröd i andra länder än sina egna. Inflyttade arbetare har blivit en betydande social kategori, en social kategori som är dynamisk men ändå permanent och ständigt växande globalt fenomen

men som ofta står utan skydd av nationella lagar. Det föreligger ett globalt mönster i synen på utlänningar som syndabockar för den ekonomiska politikens negativa efterverkningar, något som tveklöst gör det nödvändigt med ett förnyat ingripande för ett aktivt stöd för grundläggande mänskliga rättigheter för alla.

3. En annan värld är möjlig.

Enligt Bordieu är det vårt egocentriska samhälle som bär ansvaret för fragmentariseringen, desintegreringen och individualismen. "Den nyliberala utopin om den rena och perfekta marknaden syftar till att ifrågasätta alla kollektiva strukturer; staten, arbetargrupper, fackföreningar, sammanslutningar, familjer... som skulle kunna vara ett hinder för den rena marknadens logik...". Detta är grundat på misstänksamheten mot allmän opinion och mot all politisk representation, på det förlorade förtroendet för den teknokratiska eliten och på den politiska maktens logik som blivit i högsta grad abstrakt, osynlig och opersonlig. TINA-syndromet (det finns inget alternativ) paras ihop med konceptet "pensée unique" (unikt sätt att tänka) som dominerar ekonomernas miljö och medium i de engelsktalande såväl som i den latinsk- och fransktalande delarna av världen.

Många människor är omedvetna om farorna av denna resignerande och fatalistiska mentalitet som bereder väg för populistiska och extremistiska ideologier. På samma gång säker många efter en global motaktion som skulle kunna möta den nyliberala ångvälden. Det är dock inte helt enkelt att frambringa en sådan global motaktion, eftersom man i så fall måste ta sin utgångspunkt i ett fläckfritt förflutet, då tidigare sådana utopier alltför ofta har förvandlats till andra monster, nämligen auktoritarism, förtryck och hjämtvätt. Helt säkert är att vi nu mer än någonsin behöver drömmare som tänker och tänker och drömmer... Det är därför outbärligt att "réintroduire du collectif porteur" (Ignacio Ramonet - Le Monde Diplomatique).

4. "Löften hållna men långt att gå".

I detta sammanhang har Kairos Europa under de senaste två åren varit engagerad på två olika sätt i sökandet efter alternativ till den dominerande utvecklingsmodellen:

■ Den drev igenom ett europeiskt Kairosdokument för ett socialt rättvist, hållbart och demokratiskt Europa som stöddes av hundratals grupper och individer och som manade till allians mellan trossamfund, handelsförbund och sociala rörelser.

■ Den har också arbetat med konkreta alternativ på två fronter - den dubbla strategin:

1. småskaliga alternativ på lokal och samhällsnivå,
2. konkreta ekonomiska och politiska alternativ för att utmana europeiska institutioner och regeringar på makronivå.

1. SMÅSKALIGA ALTERNATIV kan leda till ett partiellt oberoende från mekanismerna i den vinstorienterade globala kapitalistiska ekonomin. Människor kan själva utveckla former av lokal ekonomi som skulle kunna tjäna människornas behov och deras egna samhällen, liksom omsorgen om miljön. Kairos Europa har samarbetet med Richard Douthwaite och Hans Diefenbacher i framställandet av en *Handbok för att stärka lokala ekonomier*, en bok som för närvarande finns tillgänglig på engelska och tyska. Den presenterar analyser, strategier och en mängd konkreta exempel inom fyra områden: lokala pengar och LEIS-scheman, alternativt bankväsende, decentraliserad energiproduktion och marknadsföring. Därtill har Kairosgrupper påbörjat utbyte och samarbete i byggandet av blandade samhällen, utvecklandet av lokala förbindelser för hållbara kommunala riktlinjer, stärkandet av etniska och kulturella minoriteter i deras sökande efter identitet samt finansierandet och delandet av nya former av spiritualitet för solidaritet och motstånd.

2. INGRIPANDE på den europeiska och nationella politikens nivåer har förberetts i samarbete med medlemmar från NGO och kyrkor från Afrika och Karibien. De främsta kraven som vi har på de politiska institutionerna vad det gäller en alternativ utvecklingsmodell är:

- prioritera en folkstyrd och en människocentrerad utveckling på lokal- och inrikesnivå,
- samarbeta för att reglera den internationella ekonomin, produktionen och handeln enligt ett socialt, ekologiskt och demokratiskt rättvist kriterium, snarare än att reglera människorna, samhällena och naturen för att få dessa att passa vinstmaximeringens mekanismer. I Europa ser vi ett tecken på hopp om en rörelse i denna riktning till följd av den nuvarande nya röd-gröna politiska majoriteten. Vi är emellertid medvetna om att ekonomiska krafter utövar extremt tryck på regeringarna - skatteflykt minskar de offentliga inkomsterna och tvingar regeringarna att hålla sig till den nyliberala agendan som ökar arbetslösheten och leder till inskränkingspolitik. Risken finns att den extrema högern i Europa vinner mark om det nuvarande politiska styret inte lyckas stävja kapitalet och föra fram en ny social och ekologisk politik.

Det är därför som vi anser att det är av största vikt att i denna stund samla de som arbetar med alternativ utifrån dessa riktlinjer, att fira och dela deras arbete, deras idéer och deras erfarenheter med andra människor från både syd och nord, såväl som presentera dem för de europeiska institutionerna. Detta är det främsta syftet med Kairos Europa Aktionsdagar i Bryssel i oktober 1999 med temat: "Alternativ till nyliberal globalisering: en annan värld är möjlig".

Styrelsen meddelar

■ Styrelsen gör för närvarande en inventering över vilka medlemmar som inte betalt under -98 eller senare. Dessa kommer att tas bort ur medlemsregistret. Om du tillhör dem som inte betalt och vill kvasta som medlem, ombedes du att erlægga betalning så snart som möjligt.

Hälsningar
Styrelsen

VAR MED OCH SKAPA IKT'S NYA LOGO!

■ IKT har beslutat att skapa en ny logo, som skall finnas med i alla offentliga sammanhang, t.ex. den nya informationsbroschyren som är under färdigställande. Styrelsen vill nu ge samtliga medlemmar tillfälle att insända förslag på hur logon skall se ut.

Alltså: fatta penna/penn och rita ett förslag! Du behöver inte vara konstnär, det viktiga är att bilden är tydlig, så att den går att använda i datorsammanhang. Om Du inte vill rita går det bra att skriva ner en beskrivning av hur Du tänker Dig att logon bör se ut.

Sänd förslaget till Anders Runesson, Jordabalksvägen 62, 226 57 Lund, så snart som möjligt, men allra senast den 11:e november. Styrelsen kommer att gå igenom samtliga förslag vid sitt möte den 14:e november.

KONTEXTUELL TEOLOGI PÅ NÄTET

■ IKT's Kontexten

■ <http://members.tripod.com/~IKT/ikt.html>

■ Kontextuell teologi i Göteborg

■ <http://members.tripod.com/~IKT/gbggrp.html>

■ Det europeiska Kairos-dokumentet på svenska

■ <http://members.tripod.com/~IKT/kairos.html>

■ Länkar till Kairos Europa

■ <http://c3.hu/%7ebocs/kairos-a.htm>

DEBATT

I det förra numret av Kontexten publicerades en artikel om bombhot mot domkyrkan författad av Marie Körner. Här följer en kommentar av Anders Runesson samt replik av Marie Körner.

Varför skriva som Körner om bombhotet mot domkyrkan?

Vid en läsning av Marie Kömers artikel "Varför bombhotat domkyrkan?" (Kontexten nr 10 1998) inställer sig många frågor, men framför allt denna: varför skrev Marie Körner artikeln? Hon anger att det är fråga om några "högst personliga rader", skrivna för att sätta in bombhotet i ett sammanhang. Vilket är då det sammanhang som framtonar i hennes artikel? Vad vill Marie Körner förmedla till läsaren?

Vad sägs i artikeln?

Efter att ha presenterat en utställning som redovisar israeliskt förtryck av palestinier är det första vi får reda på att stiftshögtiden, under vilken en palestinsk (Jean Zaru) och en judisk (Helena Svantesson) representant skulle framföra tal, som på olika sätt anknöt till de mänskliga rättigheterna, avbröts av bombhot. Detta är väl kända fakta, men redan i rubriken "Bombhotet kom under Jean Zarus anförande" antyds hur detta skall komma att tolkas i artikeln.

Under rubriken "Vad var det som provocerade" följer sedan informationen att även om man skulle kunna tro att bombhotet var riktat mot Helena Svantesson var det egentligen palestinerna man ville komma åt. I direkt anslutning till detta sägs sedan att de judiska organisationerna som ingår i kristallnattskommittén var så provocerade av att Israels orättvisor mot palestinerna skulle nämnas i kristallnattsprogrammet, att de hotade att lämna kommittén om man inte drog tillbaka det ursprungliga förslaget om att stiftshögtiden skulle ingå i detta program. Under nästa rubrik "Kritik från de egna" följer sedan kommentaren att "Vi vet också att Helena Svantesson fått ta emot mycket kritik från sina egna för att hon faktiskt ställde upp, och hon bör ha en eloge för sitt mod".

Vi får sedan veta att Jean Zaru tog bombhotet mycket hårt och att hennes resväska med "dyrbara och symboliskt viktiga handbroderade kläder" hade försvunnit under mystiska omständigheter på vägen till Sverige och att hon till råga på allt blev felciterad av Sydsvenskan som "expert på palestinsk våldsideologi". Artikeln avslutas med att bombhotet fått Marie Körner att inse "vilka starka krafter vi har utmärkt".

Vilket intryck av palestinier och judar får läsaren?

Vilket intryck ger Kömers artikel läsaren? Det

första är naturligtvis att palestinerna är en mycket utsatt grupp i Mellanöstern. Genom hela artikeln går dessutom en röd tråd som mest liknar tanken på en konspiration mot palestinerna, eller rättare sagt Jean Zaru, här i Sverige (bombhotet, de negativa judarna, resväskan, Sydsvenskan). De ifrågasvarande judarna framställs som okänsliga för staten Israels orättvisor mot palestinerna. Att Helena Svantesson är urdömt som bekräftar regeln är underförstått och hon har för detta sitt engagemang så kritiserats av "de sina" (vilket måste betyda judarna generellt?) att hon måste berömas för att hon trots det hade modet att ställa upp.

Bilden är tydlig och klar: "martyriet" är palestinernas och endast deras; judarna (alltså inte bara den israeliska staten; den nämns för övrigt inte mer än i inledningen) är hotfulla och negativa till mänskliga rättigheter i Mellanöstern (den ensamma Helena Svantesson står mot "de sina"). Är denna bild riktig? Fungerar den konstruktivt i den kamp som Marie Körner säger sig föra?

Marie Körner har inte kontrollerat sina uppgifter.

För det första är det enligt den information jag fått inte korrekt att bombhotet riktades mot palestinerna. Det hade varit enkelt för Körner att ringa till polisens spaningsenhet och kontrollera uppgifterna. Följande hade då meddelats henne: Bombhotet ringdes in till SOS-alarmering i Malmö kl 16.08 från en telefonkiosk i Malmö. En man som sa sig representera Vit makt angav att en bomb var placerad i domkyrkan och avslutade samtalet, som spelades in, med att utropa "Sieg Heil!". Utöver detta sades ingenting om vem bomben var riktad mot. (Det har enligt polisen inte heller förekommit två olika hot, som det också ryktats om, av vilket det ena skulle varit riktat särskilt mot Jean Zaru). Vad den polis som Körner hänvisar till har sagt vet jag inte, och det vet inte heller spaningsenheten vid Lunds polis, som finner uppgiften om polismannen märklig.

För det andra visar Körner brist på historisk förståelse och förståelse för judars situation idag när hon i anslutning till (den oriktiga) uppgiften om bombhotet nämner de judiska organisationernas ovilja att ha stiftshögtiden på kristallnattsprogrammet. Situationen i Mellanöstern är synnerligen komplicerad. Självklart betvivlar ingen att orättvisor begås mot palestinier. Men kristallnatten var en euro-

peisk judisk tragedi och staten Israel, som ju inte har existerat i mycket mer än 50 år, är för europeiska judar en stark symbol för räddning undan trakasserier, förföljelser, våld och massmord. Om man från judiskt håll känner sig tveksam inför att ta upp mellanösternproblematiken *just under kristallnattsåminnelsen* borde det inte förvåna någon. Man har naturligtvis inte motsatt sig att Lunds stift i andra sammanhang satsar på att på olika sätt stödja palestinierna.

För det tredje är den bild som förmedlas av Helena Svantesson relation till "sina egna" någonting som Svantesson själv inte känner igen. Hon betonar i telefonsamtal med undertecknad att hon inte direkt eller öppet kritiserats och att hon inte heller av någon hindrats att delta i stiftets program med sin personliga appell mot rasism och nazism. Däremot har hennes argument för att kristallnattskommittén skulle ställa sig som medarrangör i stiftshögtiden inte vunnit gehör, då man, som ovan angivits, ansett det olämpligt att ta upp mellanösternproblematiken i samband med kristallnattsåminnelsen. Visst var det modigt av Helena Svantesson att medverka vid stiftshögtiden, men snarast av andra anledningar.

Utan att börja en patetisk debatt om vem som är mest "martyrer" i sammanhanget, palestinier eller judar, måste det ändå påpekas att ett bombhot mot en församling i Sverige i vilken en jude ingår och som avslutas med orden "Sieg Heil!" knappast undantar juden. Snarast är det väl den judiska representanten som står i fokus, i synnerhet om hon har modet att öppet bekämpa nazismen i dess nya former. Och om så är fallet, vilket är det mest sannolika, bör man tillsammans med Marie Körner noga betänka vilka krafter man i kyrkan utmanat när man låter en judinna tala mot rasism och nazism i Sverige idag. Om bombhotet var riktat främst mot Helena Svantesson, skulle det göra Marie Körner "mer beslutsam" att engagera sig i det judiska folkets situation i vår egen kontext?

Kontexter och förtryck.

Det är märkligt att man i en artikel i en tidning vars själva grund handlar om kontextualitet, om olika kontexter och nödvändigheten av att lära känna sådana för att se världen tydligare, både teologiskt och politiskt, visar brist på förståelse för de olika kontexterna Sverige/Europa-Mellanöstern. Skulle Körner skrivit som hon gör om hon hade kunskap om hur judar har levt under sekler och lever idag i Europa? Flera uppgifter i Körners framställning saknar grund och framställningen har en kraftig slagsida. Även om man inte delar uppfattning i en viss fråga, som den om vad som borde ingå i kristallnattskommitténs program, behöver inte helheten göras mörk. Därför måste det vara något annat som driver Körner att skriva som hon gör. Vad detta är lämnar jag åt författarinnan att själv fundera över.

Eftersom mellanösternproblematiken är så känslig, och förutfattade meningar om olika åsiktsbärare är vanligare än samtal där man lyssnar på varandra,

kanske jag också borde nämna något om min egen bakgrund för att undvika missförstånd. Jag har vid upprepade tillfällen rest i Israel, på västbanken, i Gaza och på Golanhöjderna, dessutom i Syrien, Jordanien och Egypten. Jag har besökt flyktingläger på västbanken och talat med palestinska företrädare i Orient House i Jerusalem, likaså besökt skolor och daghem och talat med palestinska människorättskämpar i Gaza. Till detta skall läggas att jag också har bott och studerat i västra Jerusalem och mött israeler med olika åsikter i mellanösternkonflikten. Jag vill betona att jag *inte* är kritisk mot Marie Körners (och andras) engagemang för det av israeliska staten, och nu också av de palestinska myndigheterna, förtryckta palestinska folket, utan tvärtom stödjer det, liksom jag stödjer varje freds- och rättvisesträvan hos israeliska medborgare. Men utan balans, varsamhet och noggrannhet når man ingensans, utan snarare förvärrar situationen, både i Mellanöstern och på andra platser i världen.

Kampen den går vidare – men på vilket sätt?

Det finns oerhört svåra problem som måste lösas i denna region innan freden – den efterlängtrade – kan slå rot, men det är inte ämnet för denna artikel. Här måste dock framhållas att en av de större svårigheterna i konflikten är just denna, att man i sin förtvivlan (på bägge håll) smutskastar den andre och lyssnar till sådant man vill höra utan att kontrollera om det verkligen förhåller sig på det sätt som beskrivs. Ingen hjälps och ingenting vinnas om denna typ av okritisk känslösitet importerats till Sverige och den svenska kontexten, som har sin egen historia och sina egna förutsättningar för sannalet.

Låt oss i stället lyssna på vad den andre har att säga utifrån dennes egen kontext. Låt oss *se människan* bakom grupperna och folkgrupperna, men samtidigt inte glömma vad gruppen eller folket betyder för de enskilda människorna. Vi måste inte alla ha samma fokus i vårt engagemang, men vi är alltid skyldiga att kämpa mot förtryck, i vilken kontext det än förekommer. Och förtryck bekämpas inte med oriktig information och ett alltför begränsat blickfång.

Anders Runesson

vice ordförande i Samarbetsrådet
för judar och kristna, södra regionen,
tillika medlem i Institutet för kontextuell teologi.

Och här svarar Marie Körner.

OK, Anders, jag verifierade inte mina uppgifter, som du uttrycker det. När AnnaKarin Hammar i IKT, god vän sedan länge, gav mej dessa uppgifter i samband med att hon bad mej skriva om stiftshögtiden och bombhotet för Kontexten p g a att hon inte och möjlighet själv, så ansåg jag mej inte ha någon anledning att ringa till polisen för att kontrollera. Jag vet inte om du behandlar dina vänner på det viset, men jag gör det inte.

I övrigt håller jag inte alls med dig. Jag tycker att du förminskar innebörden i de judiska organisationernas agerande i Kristallnattskommittén. Detta var inte endast en åminnelse av en historisk händelse. I inbjudan till de organisationer som önskade delta, framgick att det i första hand handlade om Kampen mot rasism och förtryck och att detta inte är något som endast judar utsätts för. Naturligtvis får valet av namn en symboliskt laddad innebörd främst för judar men också för andra, som på något sätt upplevde detta, men att syftet var vidare än en åminnelse är tydligt. Och att då i detta sammanhang vilja förhindra att ett annat folks vittnesbörd om det förtryck man utsätts för får komma till uttryck p g a att man i detta fall själv är den mäktiga parten, är klandervärdt och kanske f a tragiskt.

Det är ju inte bara så att man "kände sig tveksam" utan man utövade ju också utpressning mot övriga deltagande organisationer genom hotet att gå ur kommittén. Dessutom är meningen "Man har naturligtvis inte motsatt sig att Lunds stift i andra sammanhang satsar på att på olika sätt stödja palestinierna" en ren lögn. Har det undgått dig hur mycket fördömelse som från judiskt håll har riktats mot Lunds stift för dess engagemang och då inte minst mot att Jerusalem dagen 1996 ägnades åt de kristna palestiniernas situation? Personligen har jag i alla fall känt av de nedsättande uttalandena i vår och sommar då jag debatterat mellanösternfrågor under Ordet i Sydsvenskan. Hur mycket man än poängterar att kritiken gäller Israels agerande så får man finna sig i att bli kallad antisemit och allt möjligt annat. Här är ett axplock:

- "Att uppförstora Israels förmänta brott var en ny-nazistisk fint" (Marek Zyto).
- "En Judenrein Jerusalem dag är ett annat exempel på stiftets drömbild av situationen" (Markus Stettiner).
- "...ett antal kristna i Indonesien som konstant trakasseras av muslimer. Hur förklarar jag Svenska Kyrkans antisemitism för dem?" (Ralph Haglund).
- "Snälla lilla Marie Körner... Du bör nog granska din egen kristendom och se efter din objektivitet, om det nu finns något kvar av den!" (Barbro Åström).

Jag har också fått ta emot hotbrev och arga telefonsamtal, men också upplevt hur för mig okända personer ringt upp och sagt att det var bra gjort och även modigt, eftersom Israel försvararnas inflytande är stort och mäktigt. Jag kan också nämna att en av mitt livs mest skrämmande upplevelser (på ett psykologiskt plan) var då jag ett par dagar efter bombhotet var på utrikespolitiska föreningen. Jag gick dit för att lyssna på Mia Gröndahl, frilansjournalist verksam i Jerusalem, och vad hon berättade var intressant och faktainriktat. Men i salen fanns också ett helt gäng judiska ungdomar och studenter, som inte kommit för att lyssna, utan för att förlöjliga henne och allt hon sa, och för att ockupera så mycket tid som möjligt under frågestunden, så att andra inte skulle få en chans. När dessa representanter t o m frös åt påståendet att palestinska terroraktioner skulle minska om levnadsförhållandena för palestinier förbättrades, blev jag skrämmd och riktigt kände det hat och illa dold rasism som fanns i rummet.

Jag hoppas tillsammans med många andra att Baraks regeringstillträde skall innebära bättre framtidsmöjligheter för palestinierna, men helt säker kan man inte vara. Jag har i dagarna fått ett meddelande från Christian Peacemaker Team om den första husförstörelsen under Baraks regering. Det var en bequinfamilj som heter Halasch med elva barn och där familjefadern är delvis förlamad, som fick sitt trenumsskjul ute i den judiska öknen, som var deras hem, rivet av militären för att det ansågs ligga för nära bosättningarna Kedar och Ma'aleh Adumim.

Varför gör man så här, vad skall hända med familjen nu? Ja, kampen den går vidare, och den som vill protestera mot rivningen av familjen Halaschs skjul till Barak kan göra det på: pm@mo.gov.il

Marie Körner

PS. Det var redaktören och inte jag själv som satte rubrikerna i artikeln om bombhotet.

PS 2. Det är kampen för mänskliga rättigheter som driver mej sant upprördheten över den orättvisa som mina palestinska vänner blir utsatta för, sant viljan att göra det lilla jag kan för att stödja dem. De har bett mej att berätta om deras situation och det är vad jag tänker fortsätta att göra.

PLATTFORM för INSTITUTET för KONTEXTUELL TEOLOGI.

enligt beslut tagna vid IKT's årsmöte den 6 februari 1999.

Vad menar vi med kontextuell teologi?

Vår kontext är det som anger oss, den situation vi befinner oss i. Kontextuell teologi är därför situationbestämd teologi. Man kan naturligtvis säga att alla teologier är kontextuella. Inte ens de mest abstrakta och otidsenliga formerna av teologiskt tänkande blir till i ett lufttort rum. Det finns alltid en viss omgivning, d v s en kontext, som påverkar tänkandet. Men frågan är: **VILKEN** kontext bestämmer inriktningen? Vems perspektiv utgår teologin ifrån?

Ofta har kontexten varit begränsad till den privata problematiken, på bekostnad av samhällliga perspektiv. Flertalet teologer tillhör den akademiska världen eller det kyrkliga etablissemanget i den rika och privilegierade delen av världen. Problemet är att många teologer vanligtvis inte själva ser detta som ett problem! Fastän de är styrda av sina speciella förutsättningar, framställer de sin teologi som tidlös, auktoritativ och allmängiltig.

Det som skiljer kontextuell teologi från traditionell eller etablerad teologi är alltså inte att den blir till i en kontext. Poängen är istället att de som gör kontextuell teologi är *medvetna* om att den skapas i en viss bestämd situation. Sådan teologi har inga falska anspråk på att vara tidlös eller allmängiltig. Tvärtom, den redovisar öppet att den väljer perspektiv.

Vilket perspektiv? Det beror naturligtvis på utgångspunkten i den konkreta situation där teologin formas. Men det finns en gemensam nämnare för alla sinserella olika kontextuella teologier; ett kritiskt perspektiv som ifrågasätter både den teologiska traditionen och den samhällliga struktur som var och en av oss ingår i, både som förtryckare och förtryckt. Kontextuell teologi är medveten om och kritisk till ojämlika maktförhållanden.

Detta leder till ännu ett kännetecken på kontextuell teologi: den är *partisk*, den tar ställning i konflikter, den tar parti för offren i en viss konflikt; de fattiga, de osynliggjorda, de nedstygade. Detta ställningstagande är baserat på övertygelsen om att Gud själv är närvarande hos de utsatta och står på de drabbades sida. Utgångspunkten är att på ett be-

friande sätt tolka de bibliska texterna och de övriga kristna uttrycksformerna (relectura). Den kontextuella teologin franhäver en mångfald av erfarenheter, och blir därmed delaktig i kampen från förstelnade traditioner och förtryckande strukturer. Denna befrielse omfattar hela skapelsen, på alla plan; socialt, andligt, politiskt, könsrässigt, kulturellt, ekologiskt. Kontextuell teologi kallas därför ofta *befrielse*teologi.

Det finns en lång rad olika kontextuella teologier eller befrielse teologier som uppstått i olika delar av världen och som arbetar med olika frågor: befrielse teologier i tredje världen, feministisk befrielse teologi, kulturell teologi, politisk teologi, black theology, ekologisk teologi, gay- och lesbisk teologi m m

Hur gör vi kontextuell teologi?

Kontextuell teologi skapas i gemenskap, ofta i s k basgrupper. I detta sätt att göra teologi är erfarenheterna det viktigaste. Allas erfarenheter, vardagserfarenheterna. Det betyder att alla kan göra teologi. Metodiskt sett arbetar vi kontinuerligt i en process som kan beskrivas som en cirkel: upptäcka-analysera-handla. Vi strävar efter att teori och praxis (handling) ska gå hand i hand.

Kontextuell teologi är reflexion över den verklighet vi lever här och nu. Utgångspunkten i arbetet är ett 'nerifrånperspektiv' som handlar om befrielse från förtryck. Verkligheten är inte jämlik, den är präglad av ojämlika maktförhållanden. Det är nödvändigt att försöka genomskåda de ofta ensidiga verklighetsbilder som framställs t ex i media. Därför är det ett viktigt led i det teologiska arbetet att öva sin egen lyhördhet och att öva upp sin förmåga att upptäcka erfarenheter som tystas ner. Det kan ske genom att lyfta fram marginaliserade synpunkter och erfarenheter och låta dessa inspirera till befriande handling.

För att talet om Gud ska vara relevant behövs en kritisk analys av verkligheten som bygger på kunskaper från olika erfarenhetsområden. Det finns inte en religiös sektor, som är viktigare än alla andra de-

lar av verkligheten. Den viktiga frågan, oavsett om vi tillhör en kyrka eller inte, är vad vi tror på. Den viktiga frågan blir inte om Gud finns, utan vilken Gud vi tillber och formar våra liv tillsammans med. Är pengarna och framgången vår gud idag?

Var görs kontextuell teologi?

Över hela världen pågår just nu en process som syftar till ökad demokratisering av kyrkorna. Basgrupper i tredje världen har sprängt ramarna för institutionen kyrkan. I Europa har många grupper börjat samarbeta i ett nätverk: Kairos Europa. Viktiga insatser görs också inom den ekumeniska konciliära processen rättvisa, fred och skapelsens integritet (JPIC). På flera håll i världen finns institut för kontextuell teologi. Arbetet inom Institutet för kontextuell teologi i Sverige (IKT) är en del i detta globala nätverk.

Det finns flera olika former för delaktighet i IKT's arbete:

- IKT är en *förening* med medlemmar och demo-

kratiskt vald styrelse.

- IKT är ett *institut*. Det finns inte i första hand i en byggnad. Det finns där medlemmarna och medarbetarna finns. Den som är intresserad kan vara med i någon av de olika arbetsgrupperna och forskningsprojekten.

- IKT vill fungera som ett *nätverk*, nationellt och internationellt. Tanken är att olika grupper på skilda orter står i förbindelse med varandra, utbyter erfarenheter och inspirerar varandra. En grupp som ingår i nätverket kan därmed vara helt självständigt gentemot institutet. Enbart enskilda medlemmar har rösträtt i föreningen IKT. Grupper kan välja att bli lokalavdelning av IKT. En lokalavdelning kan själv välja namn och arbetsformer.

- IKT vill fungera som en *oberoende kritisk part i dialog* med kyrkor och trosgrupper, universitetsvärlden och sociala rörelser i samhället. Visionen är att IKT ska vara en mötesplats och länk för kvinnogrupper, freds- och miljögrupper, solidaritetsrörelser samt basgrupper inom och utanför kyrkorna.

ATT SÖKA SINA RÖTTER

I somras provgrävde arkeologerna efter den förmodade forntida bebyggelsen vid Uppåkra kyrka söder om Lund. Förutom nya spektakulära fynd av konstfullt arbetade smycken från folkvandringstid fann man stolphål efter en större byggnad, vilket förmodligen bekräftar att det Lund som grundades på 900-

talet av Knut den Store hade en föregångare vid Uppåkra kyrka. Enligt en teori fanns det på åkern där provgrävningarna gjordes antingen en försvarsanläggning eller ett asatempel så sent som på 800-talet. De fortsatta utgrävningarna, som man nu fått pengar till, lär följas av spant intresse.

För att garantera ett stabilt och uthålligt samhälle:

UPPVÄRDERA HUMANIORA OCH TEOLOGI!

Ett interreligiöst dokument om religion i svensk skolundervisning antaget den 1:e februari 1999.

Inledning

■ Föreliggande dokument om religionsundervisning i svenska skolan har framarbetats av *Interreligiöst forum* (IRF) i Lund. IRF bildades 1995 och är en religionsdialoggrupp inom *Institutet för kon-
textuell teologi*, Lund, med företrädare för kristendom, islam, baha'i, buddhism och ISKCON (Hare Krishna).

Dokumentet fokuserar i första hand religionsundervisningen i gymnasieskolan men utesluter inte andra nivåer i skolan, vilka kan beröras av innehållet. Vi vill med vårt arbete understryka religionens positiva effekter på samhället och samhällsutvecklingen. Samarbete över religionsgränser är av stor betydelse i en mångkulturell och mångreligiös situation, i syfte att verka för en fredlig samexistens och solidaritet mellan människor med olika bakgrund. I Sverige idag är skolan den kanske viktigaste institutionen för en positiv utveckling i detta hänseende.

Läsaren kommer att upptäcka både nytt och gammalt i dokumentet. Våra ställningstaganden görs utifrån den nuvarande situationen i skolan. Således har vi både tagit fasta på det positiva som redan finns i läroplanen och format egna förslag

till hur en utveckling av religionsundervisningen enligt vår mening kan eller bör se ut för att bäst tillvarata den mångreligiösa situation som nu föreligger i samhället.

Vi vill i sammanhanget understryka att den nedrustning som bl.a. religionsämnet blivit utsatt för på grundskole- och gymnasienivå och som nu humaniora och teologi på universitetsnivå drabbas av är mycket allvarlig och i längden motverkar byggandet av ett stabilt samhälle. Därmed försvaras människors möjlighet att leva tillsammans på lika villkor. Det är därför av yttersta vikt att beslutsfattare på olika nivåer i ord och handling uppvärderar dessa ämnesområden. Ett minimikrav är härvidlag att religionsämnet tilldelas fler undervisningstimmar. Tidsfaktorn är i många avseenden avgörande om de i dokumentet föreslagna förändringarna skall kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt.

I dokumentet betonar vi två sidor av religionsundervisningen. I paragraferna 1-8 uttalar vi oss främst om toleransbegreppet, emedan vi i de följande paragraferna 9-15 fokuserar jämlikhet mellan religionerna i skolans undervisning. ■

DOKUMENTET

■ Tolerans

1. I skolplanen står angivet att religionsundervisningen skall ha som mål att öka toleransen mellan människor av olika tro och livsåskådning. Vi menar att detta ideologiska ställningstagande är gott och riktigt och bör vara ledstjärna för hur undervisningen bedrivs och för de praktiska arrangemang som måste vidtas för att detta mål skall kunna nås.

2. Vi anser att religionsundervisningen bör betona det gemensamma i de olika religiösa traditionerna, inte i första hand det som skiljer dem åt. Ett sådant gemensamt religiöst arv, som finns nerlagt i alla de

här företrädda religionernas heliga skrifter, är betoningen av kärlek och tolerans.

3. Betoningen av det gemensamma får dock inte leda till att de olika religionerna blandas samman (synkretism), eller presenteras som "olika vägar till samma mål". Vi vill understryka vikten av att presentationen av religionerna på denna punkt motsvarar respektive religions egen lära i denna fråga. Det är viktigt att skolan respekterar varje religions *självförståelse*. Synkretism som livsåskådning, skild från andra religiösa traditioner, måste naturligtvis också få en rättvis presentation.

4. Tolerans byggs inte på ett sammanblandande av

religioner, utan på kunskap om den andre och respekt för faktiska skillnader.

5. Kunskapsmomentet i undervisningen och tolerans är två skilda ting; det är skolans uppgift att få dessa att samverka i byggandet av ett stabilt och fredligt samhälle. Detta gäller såväl lokalt som globalt.

6. Vi anser det vara principiellt felaktigt att tolerans fungerar som utslagsgivande vid *betygsättning* på det sätt som beskrivs i läroplanen. Betygsättning måste skilja på kunskap och åsikt.

7. Toleransen har en gräns. Ideologier och religiösa bruk som kränker människans värde och värdighet på ett sätt som samhället och de här företrädda religionerna inte kan acceptera bör motverkas av skolan utifrån den ideologiska princip om strävan efter tolerans som finns angiven i skolplanen. Ett exempel på en sådan ideologi är nazismen. Exempel på religioner vilka inkluderar hat och destruktivitet i utlevandet av sin religiositet föreligger i den japanska sekten Aum Shinrikyo och i Jim Jones självmordssekt i Latinamerika samt liknande rörelser i USA och Österrike. Bland religiösa, eller snarare kulturella bruk, vilka inte kan accepteras av samhället, kan framhållas kvinnlig omskärelse.

8. Gränsen för tolerans är i enlighet med punkten ovan främst etisk och därmed praktisk i sin karaktär.

■ Jämlikhet

9. I det svenska, sekulariserade samhället är det särskilt viktigt att alla trosinriktningar får en lika behandling. Det innebär bl a att ateism och agnosticism behandlas på samma sätt som religionerna; också tron att det inte finns någon Gud och tron att det inte går att veta någonting i frågan om Gud är trosinriktningar. Det finns i detta fall inte någon "objektiv" punkt att betrakta andra utifrån.

10. Då kristendomen är ett av det västerländska samhällets fundament bör denna religion få större utrymme i undervisningen. Detta gäller dock endast på det plan som berör förståelsen av det svenska/västerländska samhället. Vi anser det vara viktigt att ge lika mycket utrymme åt olika religioner när det gäller religionerna i egenskap av livsåskådningar.

11. Punkten 10 innebär att man med fördel kan skilja på två plan i religionsundervisningen: a) presentationen av världens olika religioner i deras roll som olika livsåskådningar; här skall eftersträvas likhet mellan religioner med avseende på utrymme i undervisningen. (Med tanke på det mycket stora antalet religioner i världen bör dock antalet bekännare och/eller spridning fungera som kriterier i valsituationer; "världsreligioner" bör ha företräde). b) reli-

gionens påverkan på samhället i historia och nutid. Här bör den för samhället mest avgörande religionen få mer utrymme i förhållande till andra i undervisningen.

12. Även om religion och kultur är tätt sammanvävda är det önskvärt att man strävar efter att särskilja religion och kultur på ett sådant sätt att eleverna får insikt om det faktum att en religion kan tolkas olika i olika kulturella kontexter. Således bör en presentation av t ex islam ta hänsyn till svenska muslimers tolkning av islam, och inte endast de tolkningar som finns företrädda i en asiatisk kulturkontext, vare sig det gäller Mellanöstern eller Indonesien. Detta gäller alla olika grenar inom islam. Samma tillvägagångssätt i undervisningen måste gälla också för övriga religioner.

13. I undervisningen bör man nämna sig religion som något som gäller människolivet, inte som ett vetenskapligt fenomen. Detta innebär inte ett avkall på lärarens och läromaterialets skyldighet att inte ta ställning för eller emot någon av religionerna.

14. För att kombinera kravet på en så objektiv framställning som möjligt med det faktum att en religiös livsåskådning är av existentiell art och inte kan beskrivas enbart från ett "utifrånsperspektiv" bör man förutom den reguljära undervisningen inbjuda företrädare för varje religion att berätta om den egna tron.

15. Det måste ställas stora krav på både läraren och läroböckerna för att kunna uppnå de mål som beskrivits här. Det får aldrig bli så, som många elever erfarit i religionsundervisningen, att en religion nästan helt ignoreras medan en annan får oproportionerligt stort utrymme. Detta ansvar vilar helt på läraren. Inte heller bör man välja läroböcker som inte är kontrollerade av fackmän/kvinnor och företrädare för de religioner som beskrivs i läroboken i fråga. På marknaden finns i dag ett otal dåliga böcker för gymnasieskolans religionsämne. Som ett exempel på en av de böcker som utger sig för att fokusera tolerans, men som genom flagranta övertramp och en mängd direkta felaktigheter snarast motverkar tolerans, kan nämnas *Religion* av Birgitta Thulin och Sten Elm, Interskol, Malmö 1995 (2:a uppl.). Beställning av läromaterial är avgörande för utformningen av ämnet och bör diskuteras av samtliga lärare inom ämnet i varje skola. ■

IKT

Institutet för Kontextuell Teologi, Lund, Sverige.
Adress: Kungsgatan 3, 223 50 LUND Telnr: 046/13 22 94